

KANSALAISKUULEMISTEN YHTEENVETO

Osallistamisen ja kuulemisen periaatteet ja kohderyhmät

Ilmastolaki on kansallisen ilmastopolitiikan suuntaviivat määrittävä laki. Lain nojalla laadittavien suunnitelmien kautta määritetään toimet, joilla ilmastonmuutokseen sopeudutaan ja kasvihuonekaasupäästöjä hillitään. Ilmastonmuutoksella, sen hillinnällä ja siihen sopeutumisella saattaa olla laajoja ja kauaskantoisia vaikutuksia niin yksittäisiin kansalaisiin kuin eri väestöryhmiin, elinkeinoihin ja toimialoihin. Tämän vuoksi uuden ilmastolain valmistelussa kuultiin laajasti kansalaisia sekä sidosryhmiä. Kuulemisen erityisinä kohderyhminä ovat olleet nuoret ja saamelaiset. Nuoriksi on määritelty nuorisolain 3 §:n mukaisesti kaikki alle 29-vuotiaat. Kuulemistilaisuuksista kerättiin aineistoa lainvalmistelun tueksi.

Koronapandemia siirsi kuulemistilaisuudet verkkoon, mikä pääasiassa paransi tilaisuuksien saavutettavuutta ja esteettömyyttä. Esimerkiksi vammaisten henkilöiden osallistuminen tilaisuuksiin saattoi helpottua verkkoympäristössä. Samaan aikaan tilaisuuksien järjestäminen verkossa heikensi mahdollisesti muun muassa sellaisten henkilöiden osallistumista, joille teknologian käyttö ei ole ominaista tai mahdollista.

Kansalaiskuulemisten lähtökohtana oli kuulla ja osallistaa kansalaisia laajasti ja uusin tavoin lainvalmisteluun. Kuulemistilaisuuksien ja osallistamisen periaatteiksi valittiin läpinäkyvyys, avoimuus ja kaikkien mukaan ottaminen. Tilaisuuksia on pyritty kohdentamaan tasaisesti ympäri Suomea, jotta kuulemisissa tavoitettaisiin kansalaisten näkemykset ja alueelliset huolet ilmastolain uudistamisesta. Tilaisuuksia järjestettiin Helsingissä, Tampereella, Seinäjoella, Rovaniemellä, Lieksassa, Pieksämäellä, Turussa, Inarissa, ja Enontekiöllä.

Kuulemistilaisuuksissa ja osallistamisessa kiinnitettiin huomiota kielioikeuksien toteutumiseen, esteettömyyteen ja saavutettavuuteen. Kuulemis- ja osallistamistilaisuuksista on viestitty suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi sekä kaikilla Suomessa puhutuilla saamen kielillä (pohjois-, inarin- ja koltansaame). Mielenpitojen esille tuominen on ollut mahdollista kaikilla kuudella kielellä. Ympäristöministeriön [verkkosivuilla](#) ilmastolain uudistuksesta on mahdollista lukea kaikilla edellä listatuilla kielillä. Tämän lisäksi ilmastolain uudistamisesta on laadittu [selkokielen](#) verkkosivu. Kansalaiskuulemisten yhteenveton löydät ilmastolain uudistuksen hankesivulta ([linkki](#)).

Kuulemis- ja osallistamistilaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa on hyödynnetty tutkimusyhteistyötä. Mukana ovat olleet STN-hankkeet PALO, BIBU ja AllYouth. PALO-hankkeessa tutkitaan puntaroivaa kansalaiskeskustelua ja tutkijoiden näkemyksiä hyödynnettiin mm. tilaisuuksien suunnittelussa. BIBU-hankkeessa selvitetään kansalaisten ja poliittisen päätöksenteon kuiluja ja kuplia. Hankkeen kanssa yhteistyössä toteutettiin perus- ja ihmisoikeuksia ja ilmastolain uudistusta koskeva verkkokysely. AllYouth-hanke keskittyy nuorten osallistamisen vahvistamiseen ja hankkeen kanssa toteutettiin nuorten verkkoraati sekä ilmastolakia koskevan verkkokyselyn pilotointi.

Kansalaiskuulemisten lisäksi lainvalmistelun tueksi on toteutettu useita sidosryhmille suunnattuja kuulemisia. Kohdennettujen teemakohtaisten sidosryhmätilaisuuksien lisäksi ympäristöministeriö on kuullut erikseen useita sidosryhmien edustajia ja vastaanottanut kirjallisia kannanottoja.

Ilmastolain verkkokysely

Ympäristöministeriö järjesti verkkokyselyn 11.11.-9.12.2019. Verkkokyselyssä kerättiin kansalaisten näkemyksiä ilmastolain uudistuksesta. Kysely julkaistiin kuudella kielellä: suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, pohjoissaameksi, inarinsaameksi ja koltansaameksi. Jotta mahdollisimman moni pystyi vastaamaan kyselyyn, sen selkeyttä testattiin nuorista koostuvalla pilottiryhmällä ja kyselyä muokattiin pilottiryhmän palautteen perusteella. Pilotointi toteutettiin yhteistyössä AllYouth-hankkeen kanssa.

Kyselyyn vastasi yhteensä 2458 henkilöä. Valtaosa vastaajista vastasi kyselyyn kansalaisena (65 %), 16 % osallistujista opiskelijana ja 5 % tutkijana. Suurin osa vastaajista vastasi kyselyyn suomeksi, mutta vastauksia saatiin myös ruotsiksi, englanniksi, pohjoissaameksi ja inarinsaameksi.

Vastaajien keskuudessa nousi esille nykyistä avoimemman, selkeämmän ja kansankielisemmän ilmastopolitiikan vaatimus. Avoimuuden lisäämiseksi kansalaiset toivoivat parempaa tiedotusta ilmastolain sisällöstä, keinovalikoimasta ja niiden vaikutuksista. Kansalaisten ja etenkin nuorten osallistumismahdollisuuksien parantaminen oli kyselyn vastaajien mukaan tärkeää. Myös saamelaisten osallistumismahdollisuuksien kehittäminen nousi esiin.

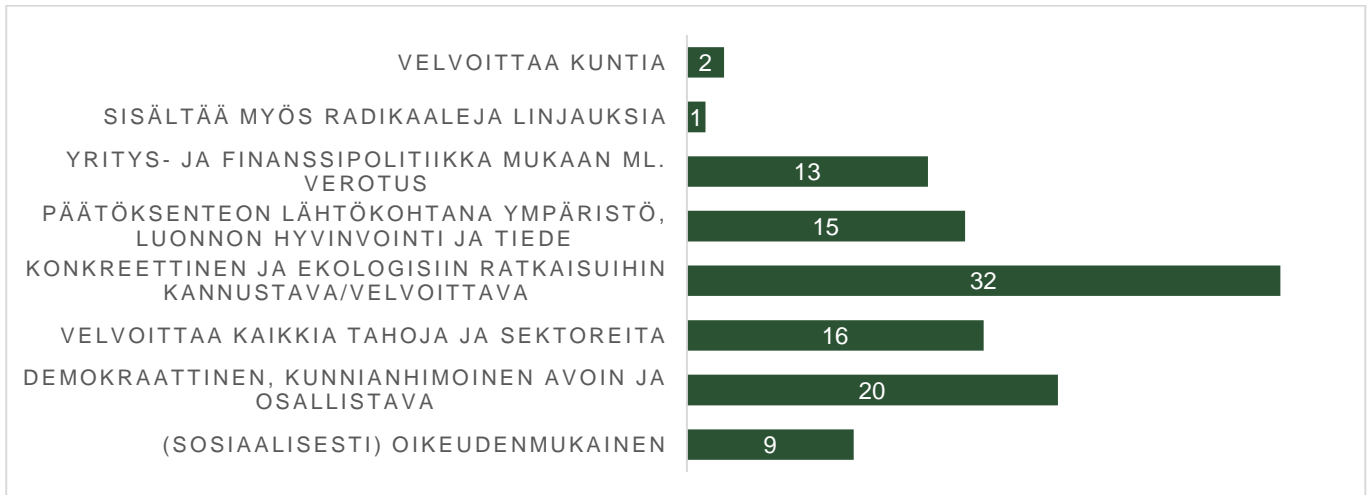
Kyselyssä nousi esille myös ilmastolain kattavuuden lisääminen, esimerkiksi sisällyttämällä lakiin hiilineutraalisuustavoitteen vuoteen 2035, hiilinielut ja maankäyttösektorin sekä sektorikohtaisia päästötavoitteita. Lisäksi ilmastopaneelin asemaa ja riippumattomuutta tulisi joidenkin vastaajien mielestä vahvistaa ja ilmastovuosikertomuksesta tiedottaa ymmärrettävällä tavalla. Vastauksissa tuotiin esille myös ilmastolain kytkeä muuhun lainsäädäntöön.

Vastauksissa oli jonkin verran hajontaa lain tavoitteenasettelun ja ilmastopolitiikan kunnianhimon ja sitovuuden suhteen. Osassa vastauksista vaadittiin vähemmän kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa, mitä perusteltiin esimerkiksi Suomen kilpailukyvyn ja talouskehityksen vaarantumisella liian kunnianhimoisista toimista. Pelkona osassa vastauksista oli myös epäoikeudenmukaisesti ja epätasaisesti jakautuva taloudellinen rasite ilmastotoimista.

Yhteenvetoon voi tarkemmin tutustua [täältä](#).

Kansalaisille suunnattu Kirjastokiertue

Tammikuussa 2020 (15.1.-30.1.2020) järjestettiin etelä-pohjois -suunnassa Suomen läpileikannut kirjastokiertue, jonka tavoitteena oli julkisissa ja esteettömissä kirjastoissa kerätä kansalaisten näkemyksiä ilmastolain uudistuksesta. Kohteet olivat Helsinki, Tampere, Seinäjoki, Rovaniemi ja Inari. Tilaisuuksia mainostettiin paikallislehdissä sosiaalisen median lisäksi. Tilaisuuksien kesto oli kaksi tuntia ja jokaisessa tilaisuudessa oli myös paikallinen puhuja. Yhteensä tilaisuuksiin osallistui noin 180 henkilöä. Osallistujien näkemyksiä kerättiin post-it lapuille ja ryhmiteltiin jälkikäteen (ks. kuva 1).

Kuva 1 Kirjastokiertueen osallistujien toiveita ilmastolailta. Ryhmittely on suuntaa antava ja siitä ei voi vetää johtopäätöstä siitä, että kerätyt näkemykset edustaisivat laajasti kansalaisia.

Kirjastokiertueen osallistajat korostivat konkreettista, velvoittavaa sekä kannustavaa ilmastolakia. Osallistamisen vahvistamista ja oikeudenmukaisuutta koskevat näkökulmat nousivat myös tilaisuuksissa esille.

Erätaukokeskustelut

Ympäristöministeriö toteutti yhdessä Erätauko-säätiön ja oikeusministeriön kanssa syksyllä 2020 Erätaukokeskusteluja ilmastolain uudistuksesta. Erätauko on keskustelumenetelmä, joka on suunnattu 6-25 ihmisestä koostuville ryhmille. Keskustelun aikana pyritään istumaan kasvotusten piirissä. Keskustelulla on ohjaaja, joka pitää huolta keskustelun rakentavasta ja tasavertaisesta ilmapiiristä. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä käsiteltävästä aiheesta ja eri ihmisten näkemyksistä.

Tilaisuudet oli suunnattu kaiken ikäisille. Tilaisuuksissa tavoitteena oli keskustelun kautta työskennellä jonkin ajankohtaisen tai alueellisen haasteen parissa ja löytää keinoja tai välineitä kuulemista ja osallistumista varten. Tilaisuudet toteutettiin yhdessä luonnonsuojelulainsäädännön uudistuksen vastuuvirkahenkilöiden kanssa synergiaetujen saamiseksi. Tilaisuudet järjestettiin lissä (8.9.), Enontekiöllä (15.9.), Pieksämäellä (9.10.) ja Lieksassa (18.9.). Lisäksi järjestettiin valtakunnallinen ruotsinkielinen tilaisuus (8.10.).

Verkkokysely perus- ja ihmisoikeuksista

Ympäristöministeriö järjesti verkkokuulemisen yhdessä Osallistumisen kuulut ja kuplat (BIBU) - tutkimushankeen kanssa. Kuuleminen oli avoinna 12.10.-12.11.2020, ja siihen osallistui 218 henkilöä. Vastauksista 12 oli englannin kielellä ja viisi saamen kielillä. Kysymyksiin vastattiin anonyymisti, eli vastaajilta ei edellytetty taustatietojen antamista. Verkkokyselyssä tiedusteltiin kansalaisten näkemyksiä kansalaisosallistumisesta, sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta, tiedonsaannista ja alkuperäiskansan eli saamelaisten oikeuksista ilmastolaissa. Kuuleminen oli jaettu kahteen kyselyyn, jotka koostuivat pääasiassa avovastauksista. Vastaukset analysoitiin laadullisena sisällönanalyysina.

Vastausten mukaan kansalaisosallistumista pidettiin tärkeänä tekijänä ilmastolain valmistelussa. Osallistumisen nähtiin lisäävän ilmastotoimien oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoisuutta, tuovan uusia ideoita ja tietoa valmisteluun sekä sitouttavan kansalaisia päätöksiin ja ilmastotoimiin. Alkuperäiskansan eli saamelaisten oikeuksia käsittelevässä kyselyssä kysyttiin näkemyksiä eri keinoista huomioida saamelaisten oikeuksia ilmastolain uudistuksessa. Valtaosa vastaajista piti myönteisenä, että ilmastolaissa edellytettäisiin ilmastosuunnitelmien yhteydessä tehtävää saamelaiskulttuuria koskevien vaikutusten arviointia. Vastauksista kävi myös ilmi, että näiden vaikutusten arvioinnin toivotaan käsittelevän erilaisia asioita, esimerkiksi elinkeinoja, kulttuuria ja saamelaisten itsehallintoa.

Lisää hankkeen tuloksista voi lukea [täältä](#).

Nuorille kohdennetut kuulemiset

Ympäristöministeriö on toteuttanut valmistelun aikana kohdennettuja kuulemisia nuorille. Nuorten osallistumisen helpottamiseen on kiinnitetty huomiota myös muun muassa verkkokyselyiden markkinoinnissa sekä Erätaukokeskusteluiden suunnittelussa. Ympäristöministeriö kuuli erikseen Nuorten Agendaa 2030 ja YK-nuoria (5.9.2020), Elokapinan ilmastonäköalakkolaisia (14.8.2021) sekä toteutti erillisen kuulemistilaisuuden saamelaisnuorille yhteistyössä saamelaiskäräjien nuorisojärjestön kanssa (10.6.2020). Saamelaisnuorille suunnatussa tilaisuudessa oli mahdollisuus simultaanitulkkaukseen. Ilmastolain uudistusta on esitelty myös Valtion nuorisoneuvostolle (15.1.2021).

Nuoret, mukaan lukien saamelaisnuoret, korostivat kuulemistilaisuuksissa ilmastolain uudistamista tieteeseen perustuen. Lain tavoitteenasettelun tulisi olla Pariisin sopimuksen mukainen. Nuoret kokivat, että vaikuttaminen on vaikeaa ja saamelaisnuoret toivoivat, että kuuleminen otettaisiin tosissaan. Nuoret ovatkin ehdottaneet erillisen nuorten ilmastoneuvoston perustamista ilmastolain uudistuksen yhteydessä. Saamelaisnuoret kiinnittivät kuulemisissa erityistä huomiota siihen, että kyläyhteisöjen ja siidojen kuulemiseen tulisi panostaa. Lisäksi saamelaisnuoret korostivat, että niin kutsuttua vihreää kolonialismia on vältettävä. Vihreällä kolonialismilla viitataan ilmastotoimien toteuttamiseen saamelaisten kotiseutualueella ilman saamelaisten hyväksyntää. Saamelaisnuoret (kuten myös saamelaiset muutoin) ovat kuulemisissa tuoneet esille perinteisen tiedon ja sen tunnistamisen merkityksen ilmastolaissa.

Yhteistyö Osallisuuden osaamiskeskuksen kanssa lausuntokierroksella

Lasten ja nuorten kuuleminen haluttiin turvata myös perusvalmistelun jälkeen lain ollessa lausuntokierroksella. Nuorten osallistamiseksi lausuntokierrokselle lasten ja nuorten näkemyksiä kerätään yhteistyössä Nuorten Akatemian Osallisuuden osaamiskeskuksen kanssa.

Vastaanotetut kannanotot ja kansalaisjärjestöjen kuuleminen

Ympäristöministeriöön on toimitettu ilmastolain uudistusta koskevia kannanottoja useilta eri tahoilta. YK-nuoret on toimittanut kaksi kannanottoa ilmastolain uudistuksesta ja nuorten huomioimisesta siinä. Myös yli viisikymmentä nuorisojärjestöä on toimittanut kannanoton, jossa korostui nuorten osallistaminen ilmastopolitiikkaan. Lisäksi ihmisoikeusjärjestöt ovat toimittaneet kannanoton perus- ja ihmisoikeuksien huomioonottamisesta ilmastolain valmistelussa.

Valmistelun aikana on kuultu eri kansalaisjärjestöjä. Tapaamisia on järjestetty esimerkiksi WWF:n, Amnesty International Suomen, Allianssin ja FINGOn kanssa.